

SKYTTE OCH MILJÖBALKEN

TEXT Janne Kjellsson

Det är snart 15 år sedan Miljöbalken (MB) infördes år 1999. Många skjutbanor har under åren kunnat konstatera att ökade krav ställs på en verksamhetsutövare för skjutbanor.

MB är en mycket omfattande lagstiftning med 33 olika kapitel och drygt 450 paragrafer. Den skall i första hand ses som en ramlag som kompletteras med ett stort antal föreskrifter och allmänna råd. Balkens bestämmelser riktar sig till alla såväl verksamhetsutövare som enskilda.

Det är inte så lätt för en verksamhetsutövare att känna till alla bestämmelser som gäller. Det gör inte ens kommunerna när det gäller skytteverksamhet, vilket är både på gott och ont. Skytteförbunden har under lång tid regelmässigt informerat anslutna föreningar om olika tillämpningsområden som buller, efterbehandling, avfallshantering, tillsynsavgifter med mera, men det var länge sedan man behandlade MB mer allmänt. Nu tycker vi att det kan vara dags för en uppfärskning.

Anmälan

En skjutbana är att betrakta som miljöfarlig verksamhet enligt 9 kapitlet i MB och om skjutbanan är stadigvarande inrättad för mer än 5 000 skott per år är den anmälningspliktig så kallad C-verksamhet, enligt förordningen 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

I samband med MB:s införande beslutades att alla som bedrev miljöfarlig verksamhet skulle lämna en anmälan till kommunen eller söka förnyat tillstånd för verksamheten. Således skall det vid alla skjutbanor idag finnas en inlämnad anmälan eller ett tidigare tillstånd. Problemet med dessa är att de kan vara inaktuella om verksamheten under åren har förändrats utan att verksamhetsutövaren, det vill säga föreningen, har gjort någon komplettering av anmälan. Jag återkommer till detta senare.

Innehållet i en anmälan regleras allmänt i 25 § förordningen 1998:899. De flesta kommuner har en blankett på sin hemsida som redovisar vad man vill att en anmälan skall innehålla. Nu

är denna anpassad för industriell verksamhet och inte skjutbanor så det kan vara lite svårt att avgöra vad en anmälan för en skjutbana bör innehålla. Skytteorganisationerna har tidigare informerat om innehållet i en anmälan men det kan vara på sin plats att göra det igen.

En anmälan bör innehålla följande. Verksamhetsbeskrivning med följande innehåll: allmänna förutsättningar, verksamheten på befintlig bana - antal skott och skjutdagar, verksamheten på ny bana (vid utökning) - antal skott och skjutdagar. Utöver detta ska anmälan innehålla uppgifter om lokalisering, skjututbildning och träningskytte, övrigt skytte och utbildning, riskområden och säkerhet, drift – och serviceorganisation eventuellt kontrollprogram. Samråd med myndigheter och allmänheten, miljöeffektbeskrivning med eventuella bullerdämpande åtgärder, beaktande av allmänna hänsynsregler, skyddsåtgärder och skydd av områden samt kartor som visar lokalisering och ljudutbredning om en bullerutredning har genomförts ska också framgå.

Innehållet i anmälan ovan är anpassat för den som vill utöka sin verksamhet. De flesta som redan tidigare är inlämnade är ofta inte så omfattande.

Om verksamheten vid skytteanläggningen har ändrats i en viss omfattning eller om man vill införa ny verksamhet skall en kompletterande anmälan lämnas till kommunen.

Vilken typ av ändringar är aktuella att anmäla? Här kommer några exempel från verkligheten som miljömyndigheter har anmärkt på.

Inte anmält att en befintlig skjuthall brunnit ner och inte byggts upp. Påverkar bullerutbredningen.

Det skjuts med andra och grövre kalibrar än vad som angetts i anmälan.

Det skjuts med andra discipliner än vad som anmälts, exempelvis PPC och dynamiskt skytte.

Det skjuts betydligt fler skott än vad som framgår av anmälan.

Banägaren har arrenderat ut skuttider på banan till andra klubbar som skjuter med helt andra kalibrar än de som anmälts. Dessutom har antalet skott ökat.

Byggt en ny inskjutningsbana utan att detta anmälts.

Om föreningen som är banägare, det vill säga verksamhetsutövare, arrenderar ut skuttider till andra föreningar bör man reglera i ett avtal vad som är tillåtet när det gäller ny verksamhet, bland annat skuttider, typ av skytte, tillåtna kalibrar, antal skott mm.

En sak skall man komma ihåg. Det lönar sig sällan att försöka mörka en förändrad verksamhet. Dessutom är det olagligt. Verkligheten avslöjas ofta antingen genom att kommunen får klagomål på verksamheten och riktar ett föreläggande mot föreningen eller att förändringar kommer fram vid så kallade tillsynsbesök (se nedan).

Om en förening är osäker på vad som gäller, kontakta den skytteorganisation man är ansluten till eller kontakta miljöförvaltningen i kommunen direkt.

Tillsyn

All verksamhet enligt MB är utsatt för tillsyn oavsett om den är anmälningspliktig, tillståndspliktig eller inte. I normalfallet är det kommunen som utövar tillsynen. För detta har man rätt att ta ut en avgift, tillsynsavgift.

Tillsyn och avgifter är reglerade i 26 och 27 kapitlet MB med tillhörande förordningar bl.a. miljötillsynsförordningen (SFS 2011:13).

I förordningen SFS 1998:940 regleras vilka avgifter som skall betalas till miljödomstolar och länsstyrelser för prövning och tillsyn. När det gäller kommuner har kommunfullmäktige enligt 27 kap. 1 § MB rätt att besluta om avgifter.

För att få en likartad tillsynsavgift i hela landet har Sveriges kommuner och landsting (SKL) gett ut en publikation som rekommenderar en modell med fasta avgifter för skjutbanor där man utgår ifrån att tiden som åtgår för tillsyn hänger ihop med antal skjutna skott. Ju fler skott som skjuts ju större behov av tillsyn.

Skytteorganisationerna delar inte uppfattningen att tillsynsbehovet är kopplat till antal skjutna skott och har därför tillskrivit SKL i ärendet för att få en dialog till stånd så att rekommendationerna anpassas bättre till verkligheten.

Klagomål från föreningarna när det gäller storleken på tillsynsavgifter är ett av de vanligaste ärendena idag. Timpriserna i en kommun ligger normalt mellan 800-900 kronor. För de flesta banor i landet torde det räcka med 3-5 timmar för en tillsyn, det vill säga en avgift på 2 400-4 000 kronor per år, särskilt som tillsynen normalt genomförs vart 3-4 år, dvs att kommunen i verkligheten disponerar 9-15 timmar för tillsynen om den genomförs vart tredje år.

Verksamhetsutövarens egenkontroll

Enligt 26 kapitlet 19 § miljöbalken skall den som bedriver verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön fortlöpande planera och kontrollera verksamheten så att olägenheter motverkas eller förebyggs.

Verksamhetsutövarens egenkontroll innebär således en skyldighet att fortlöpande planera och kontrollera verksamheten. Detta gäller även skjutbanor. Om en tillsynsmyndighet kräver det skall ett kontrollprogram upprättas för egenkontroll av verksamheten.

Däremot är en skjutbana inte skyldig att följa bestämmelserna i förordningen 1998:901 om verksamhetsutövarens egenkontroll, vilket framgår av Naturvårdsverkets allmänna råd till förord-

ningen. Det gäller den som bedriver yrkesmässig verksamhet, vilket inte en vanlig skjutbana gör även om man tar betalt för skyttet.

Egenkontrollen skall dokumenteras skriftligt så att verksamheten kan kontrolleras av banansvariga och även redovisas för tillsynsmyndigheten. Av dokumentationen skall även framgå vem som har ansvaret för olika delar av verksamheten. En mall för egenkontroll kan hittas på skytteorganisationernas hemsidor sedan tidigare.

Allmänna hänsynsregler

I 2 kapitlet MB beskrivs innebörden av de så kallade hänsynsreglerna. Dessa används flitigt i tid och otid av kommuner och länsstyrelser när det gäller tillämpningen av MB. Det kan vara en god idé att företrädare för skjutbanor studerar hänsynsreglerna lite närmare så man inte står handfallna inför kontakter med miljöinspektörer.

Hänsynsreglerna är sju stycken och redovisas kort nedan.

Bevisbörderegeln

Bevisbörderegeln innebär till skillnad från all annan lagstiftning att det är verksamhetsutövaren som skall visa att gällande regler följs. Tillsynsmyndigheter kan i princip påstå vad som helst. Det är upp till verksamhetsutövaren att visa att påståendet inte är sant.

Kunskapsregeln

En verksamhetsutövare skall skaffa sig den kunskap som krävs för att skydda människors hälsa och miljön.

Försiktighetsprincipen

Verksamhetsutövaren skall iaktta de försiktighetsmått som krävs för att motverka eller förebygga olägenheter för hälsa och miljö.

Principen om bästa möjliga teknik

Vid yrkesmässig verksamhet skall bästa möjliga teknik användas.

Produktvalsprincipen

Verksamhetsutövaren skall undvika att använda sådana produkter som kan medföra risker för hälsa och miljö, om de kan ersättas med produkter som är mindre farliga.

Hushållnings- och kretsloppsprincipen

Alla skall hushålla med råvaror och energi, använda förnybara energikällor och utnyttja återanvändning.

Lokaliseringsprincipen

Man skall välja den plats som är lämplig för ändamålet och som kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för hälsa och miljö.

Skälighetsregeln

Det skall inte anses orimligt att uppfylla ställda krav. Hänsyn skall tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaden för sådana åtgärder.

PPP-principen och kommunal planering

Vid en eventuell efterbehandling eller sanering av en skjutbana gäller principen om att förorenaren betalar (PPP), det vill säga skjutbanan.

Den kommunala planeringen kan också påverka skytteverksamheten. Håll alltid koll på (genom kommunens hemsida) om kommunens översiktsplan (ÖP) skall revideras eller fördjupas och följ upp vilka ändringar som föreslås. Är man inte observant kan plötsligt bostäder eller fritidshus tillåtas inom bullerzonen för en skjutbana. Det är därför viktigt att hålla sig ajour med kommunens översiktsplanering så man inte blir överraskad. ■